

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

УДК 330.354

М.Г. Пивоваров

доктор економічних наук, доцент
Класичний приватний університет

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ МАЛИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ РЕГІОНУ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА РОЗВИТОК

Важливим фактором стану макроекономіки України є розвиток системи малого підприємництва не тільки в цілому по країні, але й у регіонах. У статті на прикладі Запорізької області проведено аналіз стану, проблем розвитку системи малого підприємництва й запропоновано шляхи вдосконалення управління нею.

Ключові слова: малі підприємства, система управління, регіональна програма, аналіз економічного стану, результати діяльності, пропозиції щодо покращення.

I. Вступ

На сучасному етапі регіоналізація суспільно-економічного розвитку набуває практичного значення. Ефективність функціонування регіональної економіки означає результативність використання її природно-ресурсного, трудового, виробничого, інвестиційного й інноваційного потенціалів. Лише при високому рівні ефективності функціонування регіональної економіки можна забезпечити гідний рівень соціально-економічного розвитку регіону і, відповідно, сприяти зростанню національної економіки.

Важливим аспектом у цьому контексті є створення дієвих механізмів територіальних систем управління, які мають вирішити проблеми збалансованості інтересів державної й регіональної економічної політики та забезпечити відповідне регулювання економічного розвитку. Виділяючи роль регуляторної політики в регіональному економічному розвитку, З. Варналій зазначає: "Регулювання територіального розвитку є методом реалізації регіональної політики. Концепція регулювання територіального розвитку – це системне поняття, яке слід розглядати як обґрунтування поставлених цілей розвитку регіону в довгостроковій перспективі, як механізм реалізації цілей і завдань державної регіональної політики на різних етапах реформування економіки" [1, с. 142].

Термін "регіон" надзвичайно поширений у наш час. Ним оперують у засобах масової інформації, в урядових документах, у законодавчо-нормативних актах, у наукових працях. Поняття "регіон" вживають у різних галузях знань для виділення територіальних частин геотериторії й акваторії за певними ознаками [2, с. 7].

Регіон – це певна територія, яка відрізняється від інших територій рядом ознак та володіє певною цілісністю. Регіон має три основні особливості:

- обмеженість території виробничим наповненням, природними, трудовими ресурсами;
- спеціалізація на певному виді діяльності;
- характерні зовнішні зв'язки [3].

З огляду на економічну політику, територія в межах країни найбільше підходить до визначення "регіон" і залежно від потреб аналізу, планування тощо це визначення може означати одну адміністративну одиницю або їх об'єднання.

II. Постановка завдання

Метою статті є дослідження стану, аналізу результатів економічної діяльності системи малого підприємництва в регіоні та розробки пропозицій щодо вдосконалення шляхів її управління.

III. Результати

Вступ України до Світової організації торгівлі зумовлює необхідність підвищення конкурентоспроможності вітчизняного підприємництва [4] і, у першу чергу, найвразливішої його складової – сектора малого бізнесу. У цьому сенсі основним стратегічним орієнтиром є залучення ресурсного потенціалу регіонів, забезпечення розвитку їх науково-технічного й інноваційного потенціалу, провадження політики роздержавлення великих підприємств, використовуючи сучасні методики оцінювання майна і бізнесу, подолання репресивності територій, створення умов для формування в кожному регіоні високотехнологічного господарського комплексу, у тому числі на кластерній основі [5].

У зв'язку з цим виникає потреба в перегляді пріоритетів і підходів при формуванні

відповідних програм з метою включення до них заходів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності малого підприємства країни.

Одним із важливих інструментів державної політики підтримки малого підприємництва на регіональному рівні є регіональна програма розвитку (далі – Програма) активної регіональної політики, політики зайнятості населення та інвестиційно-інноваційної стратегії держави. Програма має відображати систему цілей, завдань, цільових показників і комплекс заходів для їхнього досягнення та реалізації.

Головна мета Програми – спрямування дій центральних, регіональних та місцевих державних органів виконавчої влади, суб'єктів малого підприємництва, громадських об'єднань підприємств, а також установ ринкової інфраструктури для концентрації фінансових, матеріально-технічних, інших державних і місцевих ресурсів, виробничого та наукового потенціалу, ресурсів суб'єктів господарювання на створення й підтримання сприятливих умов розвитку малого підприємництва, формування й впровадження ефективної державно-громадської системи його обслуговування, підтримки та захисту.

Враховуючи, що економічні процеси в регіонах регульовані як на місцевому, так і на загальнонаціональному рівнях, та з огляду економічного розвитку регіону в Україні найбільш доцільно вважати область. З урахуванням специфіки системи малого підприємництва, особливості завдань, поставлених перед ним на сучасному етапі, а також динамічності законодавства, що його регулює, регіональні програми розвитку малого підприємництва доцільно розробляти на два роки, узгоджуючи їх заходи з проектами регіональних бюджетів на відповідний рік.

Тим більше, що цей аргумент є вагомим для України тому, що всі статистичні дані наводяться за областями і є базою проведення наукових досліджень [6, с. 86–107; 7].

Розробка Комплексної програми розвитку малого підприємництва в регіонах України на 2011–2012 рр. здійснювалась з урахуванням основних положень Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні, Методичних рекомендацій щодо формування та реалізації регіональних програм підтримки малого підприємництва, які затверджені наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 04.06.2008 р. № 67 на кожні два роки [8]. Заплановані заходи Комплексної програми зосереджені на реалізації пріоритетних завдань для регіонів, стратегія регіонального розвитку регіонів – на період до 2015 р. Заходи Комплексної програми забезпечення сталого економічного й соціального розвитку та стабільної

суспільно-політичної ситуації шляхом своєчасної реалізації вимог актів і доручень Президента України, Кабінету Міністрів України, структури Держкомпідприємництва Міністерства економічного розвитку і торгівлі, розпоряджень і доручень глав облдержадміністрацій щодо створення сприятливих умов для розвитку малого підприємництва, підтримки та подальшого його розвитку.

Згідно із Законом України “Про державну підтримку малого підприємництва”, обласні державні адміністрації відповідно до визначених у Національній програмі сприяння розвитку малого підприємництва в Україні пріоритетів [9] з урахуванням своїх регіональних особливостей, потреб і можливостей на основі методичних рекомендацій визначають порядок та організують розробку регіональної програми:

- створення координаційної робочої групи (склад затверджує розпорядчий документ), визначення виконавчих органів Програми із залученням регіональних органів влади й управління, громадських об'єднань і спілок підприємців, фінансових інституцій, науково-дослідних установ, консалтингових та інших організацій;
- формування інформаційної бази даних Програми;
- проведення аналітичної роботи, формулювання проблем, що потребують вирішення;
- визначення мети Програми, пріоритетних напрямів і головних завдань;
- розробки комплексу програмних заходів, переліку підпрограм, цільових проектів, визначення термінів і виконавців;
- визначення джерел фінансування;
- визначення механізму управління реалізацією Програми;
- громадське обговорення проекту Програми;
- затвердження Програми;
- визначення переліку бізнес-проектів, які відповідають пріоритетним завданням;
- моніторинг реалізації Програм, контроль виконання заходів.

Що стосується ефективності розвитку регіональної економіки, провідної в цьому напрямі, то вчений В. Ляшенко зауважує таке [10, с. 104]:

- 1) дослідження проблем, насамперед, пов'язане, з формуванням законодавчої бази;
- 2) умови функціонування підприємств малого бізнесу під впливом зовнішнього середовища постійно змінюються, тому вимагають відповідних досліджень регіональної підтримки малого підприємництва;
- 3) важливим фактором успішного розвитку малого підприємництва має бути відсутність протистояння великого бізнесу малому;
- 4) за своєю економічною природою підприємство пов'язане з реалізацією мож-

ливостей, що виникають у сфері повного господарського обороту, тому товарне виробництво має виступати ініціатором цих можливостей;

5) ефективна підприємницька діяльність можлива лише за умови існування механізмів функціонування і незалежності підприємців у прийнятті управлінських рішень.

У Запорізькій області реалізація політики підтримки підприємництва здійснюється відповідно до основних заходів Комплексної програми розвитку малого підприємництва в Запорізькій області на 2011–2012 рр., затвердженої рішенням обласної ради від 24.02.2011 р. № 8.

Основними напрямками Запорізької облдержадміністрації у 2011 р. щодо здійснення політики підтримки сфери підприємництва були регуляторна діяльність у сфері господарських відносин, реформування та вдосконалення дозвільної системи у сфері господарської діяльності, підвищення конкурентоспроможності малого підприємництва та підтримка місцевих товаровиробників, запровадження взаємодії органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, організацій підприємців та суб'єктів підприємництва, а також інформаційне забезпечення суб'єктів підприємництва.

Що стосується рейтингу регіонів сучасної класифікації України, то Запорізька область

входить до групи так званих "лідерів" у розвитку малого підприємництва.

З урахуванням тенденції поступового виходу України з фінансової кризи, на кінець дії програми був прогнозований загальний приріст суб'єктів малого підприємництва (рис.1).

Так, у кінці 2011 р., за прогнозними показниками, кількість малих підприємств повинна була становити близько 16 100 одиниць, або 104% порівняно з 2010 р., у кінці 2012 р. – 16 600 одиниць, або 103,1% порівняно з 2011 р. Кількість фізичних осіб-підприємців у кінці 2011 р. повинна була становити 116 400 осіб, або 102% порівняно з 2010 р. та в кінці 2012 р. – 11 900 осіб, або 102,2% порівняно з 2011 р. [11, с. 169–189].

За прогнозними показниками, на кінець 2011 та 2012 рр. очікувалось, що кількість фермерських господарств перебуватиме на рівні 2010 р. і буде становити 2283 одиниць. При цьому прогнозувалось, що площа землі, яка перебувала в користуванні фермерів, збільшиться. Так, на початок 2010 р. у користуванні фермерів перебувало 326,6 тис. га. На кінець 2010 р. відповідна площа землі збільшилась до 338,6 тис. га, на кінець 2011 р. очікувалось зростання до 350,0 тис. га та на кінець 2012 р. – 360,0 тис. га.

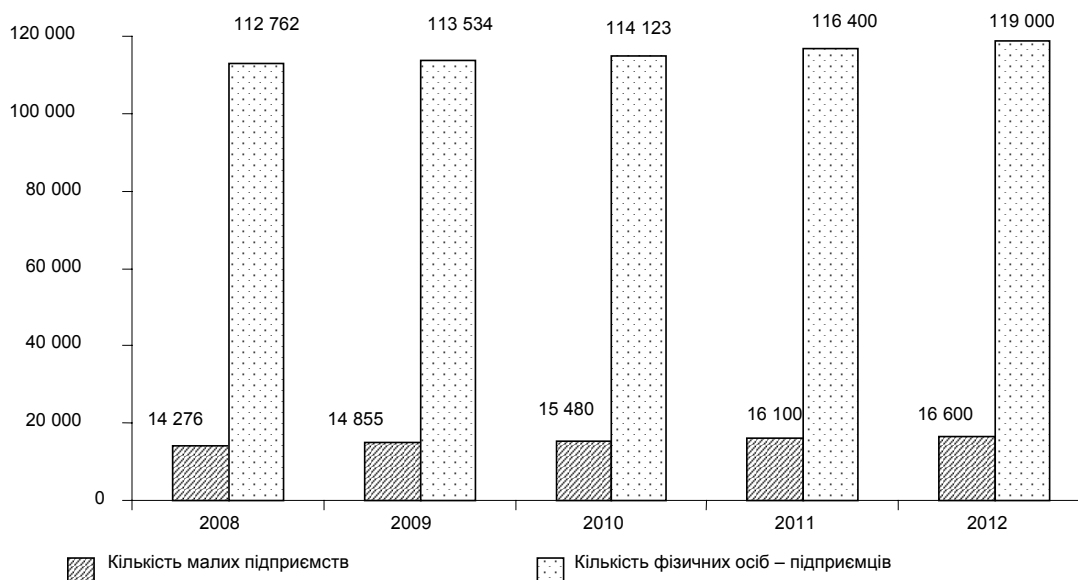

Рис. 1. Кількість суб'єктів малого підприємництва у Запорізькій області (без фермерських господарств)

Найбільший дохід отримали підприємства торгівлі – 104 336,8 млн грн (64,4% загальної суми по малих підприємствах), промисловості – 20 089 млн грн (11,4%) та підприємства, що займаються операціями з нерухомим майном, орендою, інжинірин-

гом та наданням послуг підприємцям – 11 65,6 млн грн (6,6%).

Основні показники розвитку малих підприємств регіону за 2007–2011 рр. (табл.1) відносно результатів у цілому в Україні свідчать про таке.

Основні показники розвитку малих підприємств у регіоні [12, с. 244–254]

Показники	Роки				
	2007	2008	2009	2010	2011
Кількість малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення	86	85	88	70	71
Кількість найманих працівників, тис. осіб	87,8	84,7	79,7	76,9	77,8
відсотків до попереднього року	103,9	96,5	94,1	96,5	101,2
у розрахунку на одне підприємство	6	5	5	6	6
відсотків до кількості найманих працівників підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності	22,4	22,6	23,4	23,8	24,5
Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), млн грн	16 907,3	17 924,2	16 269,6	17 924,1	19 097,7
відсотків до обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) по економіці в цілому	17,3	15,3	18,2	16,0	15,3
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування,* млн грн	773,9	779,8	732,9	1132,7	1372,0
відсотків до прибутку від звичайної діяльності до оподаткування по економіці в цілому	13,2	16,7	13,4	16,1	15,7

*За 2007, 2008 рр. наведено фінансовий результат від діяльності до оподаткування

З наведених даних табл. 1 видно, що в цілому основні показники економічного розвитку в регіоні мають позитивну тенденцію за обсягом реалізованої продукції (робіт, послуг), за прибутком від звичайної діяльності до оподаткування. Виняток становлять тільки показники “кількість малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення” та “кількість найманих працівників”. Це пов'язано, по-перше, зі змінами демографічної ситуації в країні, по-друге, з кризовими явищами в зарубіжній та вітчизняній економіці. З іншого боку, порівняння цих результатів з національними надають оптимістичну тенденцію, а саме: кількість малих підприємств на 10 тис. наявного населення в регіоні в 2007 р. була 86, 2008 р. – 85, 2009 р. – 88, 2010 р. – 70, в 2011 р. – 71. Кількість найманих працівників на малих підприємствах у відсотках до попереднього року: у 2007 р. – 103,9; 2008 р. – 96,5; 2009 р. – 94,1; 2010 р. – 96,5; 2011 р. – 101,2.

В області спостерігаються позитивні тенденції розвитку малого підприємництва. За підсумками 2011 р. у Запорізькій області кількість малих підприємств становить 17 833 одиниць, або 101% до попереднього року (2010 р. – 17 646 одиниць). Зіставлення результатів прогнозування тенденції розвитку малого підприємництва з фактичними свідчать про те, що фактично кількість малих підприємств зросла в 2011 р. на 1733 од., тобто на 10,8%.

Найбільшу питому вагу серед суб'єктів малого підприємництва становлять фізичні особи-підприємці.

За даними Державної податкової адміністрації в Запорізькій області, у 2011 р. кількість діючих фізичних осіб-підприємців становила 110 125 осіб, що на 3,5% менше порівняно з показником 2010 р. (114 123 осіб).

Кількість фермерських господарств станом на 01.07.2011 р. становила 2299 одиниць, або 101,1% до показника відповідного періоду 2010 р.

Спостерігається постійне зростання площі землі, яка обробляється фермерами. Так, у

користуванні фермерів на 01.07.2011 р. перебуває 347,7 тис. га сільськогосподарських угідь, або 103,7% до показника попереднього року.

Як і в попередні роки, відбулося зменшення кількості працюючих осіб у сфері малого підприємництва.

Так, у 2011 р. кількість зайнятих працівників на малих підприємствах становила 77 800 осіб, а це 4,7% від загальної кількості працівників (в 2010 р. – 76 900 осіб).

Із загальної кількості найманих робітників, 25,5% працювали у сфері торгівлі, ремонті автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вживання; 16,3% – у промисловості; 16,3% – на підприємствах зі здійснення операцій з нерухомим майном, оренди, інжинірингу та надання послуг підприємцям [13].

Середньомісячна заробітна плата одного найманого робітника малого підприємства в 2010 р. становила 1140,76 грн, що на 12,8% більше ніж у 2009 р. Відносно середнього показника по Україні заробітна плата найманих працівників по області – 91,3%.

Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) малих підприємств становив 19 097,7 млн грн, а це 15,7% загальнообласного обсягу. Основну частку обсягу реалізації малих підприємств, як і в попередні роки, становили підприємства торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вживання (62,7%).

Надходження від діяльності суб'єктів малого підприємництва до зведеного бюджету області за підсумками 2011 р. становили 41 527,1 тис. грн, що на 60,1% менше ніж у 2010 р. (121 230,7 тис. грн). Питома вага надходжень становила 1,2% (2010 р. 4,3%). Однією з причин зменшення надходжень від діяльності суб'єктів малого підприємництва є складне та надмірне податкове навантаження на суб'єктів малого підприємництва, відсутність доступу до фінансово-кредитних ресурсів, а також через недосконалу законодавчу базу щодо державної підтримки малого підприємництва. За даними Держав-

ної податкової служби в Запорізькій області, надходження від діяльності суб'єктів малого підприємництва до бюджетів усіх рівнів становили 322,9 млн грн (2010 р. – 818,9). Питома вага надходження від діяльності суб'єктів малого підприємництва до бюджету

тв всіх рівнів становила 20% (2010 р. – 28,7%).

Важливим показником, який характеризує діяльність підприємств, є коефіцієнт рентабельності операційної діяльності (рис. 2).

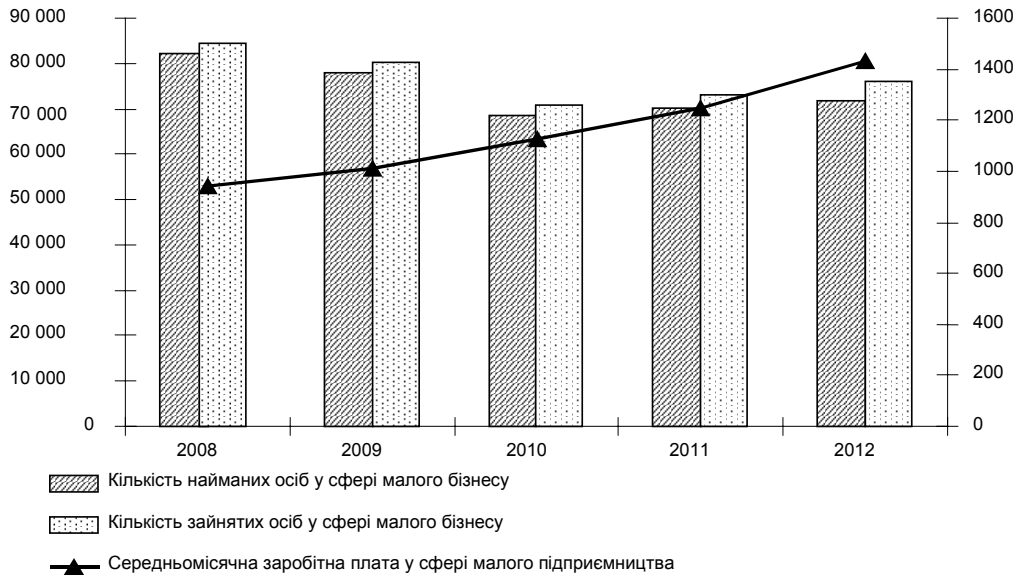

Рис. 2. Рівень рентабельності діяльності підприємств малого бізнесу

Від операційної діяльності підприємств малого бізнесу по області вона становила 0,1%. Це означає, що на кожну гривню реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) одержано 0,1 к. прибутку. Порівняно з попереднім роком рентабельність знизилась на 1,9%.

Рентабельно спрацювали підприємства сільського господарства, мисливства та лісового господарства (20,3%), охорони здоров'я та надання соціальної допомоги (2,7%), транспорту та зв'язку (0,9%), освіти (0,7%). Нерентабельною виявилась діяльність підприємств, що займаються наданням комунальних та індивідуальних послуг, працюють у сфері культури та спорту.

Що стосується фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки реалізації заходів Комплексної програми від 24.02.2011 р. № 8 (зі змінами) передбачені кошти у сумі 370 тис. грн. У 2011 р. за рахунок коштів обласного бюджету профінансовані заходи Комплексної програми у сумі 302,6 тис. грн, а саме:

- 1) організація та проведення урочистого засідання "День підприємця" – 50,0 тис. грн;
- 2) проведення регіонального конкурсу на кращий "дозвільний центр" – 5,0 тис. грн;
- 3) створення сайту – інформаційного веб-ресурсу з відкриттям форуму для обговорення, внесення пропозицій, практичних прикладів та порад до інноваційних проектів суб'єктів малого підприємництва – 20,0 тис. грн;

4) проведення аналізу розвитку малого підприємництва в області, створення "мапи підприємництва" Запорізької області – 20,0 тис. грн.

5) часткова компенсація суб'єктам малого підприємництва витрат на участь у виставкових заходах, у тому числі в універсальній виставці "Покровський ярмарок" – 100,0 тис. грн, а також погашення фінансових зобов'язань 2010 р. – 66,027 тис. грн;

6) здійснення аналізу, дослідження щодо стану розвитку машинобудівного бізнесу в м. Мелітополь для створення "дорожньої мапи" розвитку малого машинобудівного бізнесу – 10,0 тис. грн;

7) проведення конкурсу щодо визначення кращих регіональних брендів, розробка та випуск календарів з кращими брендами 29,6 тис. грн;

8) організація та проведення на місцевому телебаченні (визначеному за підсумками конкурсу) роботи інформаційно-аналітичної телевізійної програми, присвяченої малому підприємництву – погашення фінансових зобов'язань 2010 р. 22,0 тис. грн.

Ресурсне й інформаційне забезпечення, подальше формування інфраструктури підтримки підприємництва.

За підсумками 2011 р. Запорізька область зайняла друге місце по Україні щодо ресурсного й інформаційного забезпечення, подальшого формування інфраструктури підтримки підприємництва, а саме – наявності діючих бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів та фондів підтримки підприємництва.

У 2011 р. облдержадміністрацією була поновлена робота обласної виїзної приймальної з розгляду звернень суб'єктів підприємницької діяльності.

Одним із пріоритетних напрямів роботи облдержадміністрації є формування інфраструктури підтримки підприємництва.

Облдержадміністрацією розроблений план організаційних та методично-консультативних заходів щодо розробки проекту створення бізнес-інкубатора "АгроБУМрозвиток".

Інформаційно-консультативна підтримка малого бізнесу забезпечується і громадськими об'єднаннями підприємців та представників бізнесу.

Так, запорізькою консалтинговою компанією "Інтелектуальний сервісний центр" постійно проводиться методична і просвітницька робота серед керівників та працівників підприємств малого бізнесу. На сайті компанії (<http://isc.at.ua>) розміщуються публікації на тему сучасних підходів до управління бізнесом, організації роботи й мотивації персоналу, підвищення ефективності маркетингової діяльності.

Запорізька торгово-промислова палата (далі – ЗТПП) інформує підприємців з питань щодо ведення бізнесу шляхом поштових та електронних розсилок, а також за допомогою засобів масової інформації та розміщення інформації на виставковому сайті ЗТПП.

Для розширення інформаційного забезпечення ЗТПП створений Інтернет-ресурс для інформаційної і маркетингової підтримки малого бізнесу (biz.cci.zp.ua) з розділом щодо організації масових sms розсилок новин і анонсів для підприємців (Програма sms). Розділ щодо організації масових sms розсилок новин і анонсів для підприємців доопрацьовується.

З метою надання консультативних, навчально-методичних послуг, Державною організацією "Регіональний фонд підтримки підприємництва в Запорізькій області" у 2011 р. проведено 40 виїзних семінарів. У семінарах взяло участь 1260 осіб.

Державною податковою адміністрацією в Запорізькій області проведено ряд загальних, тематичних і семінарів-практикумів для платників податків, на яких роз'яснюються положення Податкового кодексу України, порядок надання податкової звітності та сплати податків і зборів. Участь у таких семінарах протягом I кварталу взяло близько 19 тис. платників податків, у тому числі суб'єкти малого підприємництва.

Протягом 2011 р. базовими центрами зайнятості здійснено одноразову виплату допомоги по безробіттю для організації підприємницької діяльності 876 безробітним, які одержали свідоцтво про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності у сфері торгівлі, сільського господарства,

надання побутових послуг населенню. Працевлаштовано 696 безробітних на додаткові робочі місця, створені у сфері малого бізнесу, з наданням роботодавцям дотацій.

В області реалізується проект "Купуй запорізьке – обирай своє". Зазначений проект підтримали і беруть активну участь у його реалізації 20 товаровиробників, близько 50 підприємств, що надають послуги, та близько 100 представників роздрібною торгівлі.

З метою підтримки місцевих товаровиробників 11.10.2011 р. в області був організований та проведений обласний конкурс на кращі локальні бренди (торгові марки) продукції місцевих товаровиробників. За результатами конкурсного відбору було визначено 18 кращих локальних брендів (торгових марок) продукції місцевих товаровиробників.

Інформація із зображеннями кращих локальних брендів (торгових марок) продукції місцевих товаровиробників переможців конкурсу розміщена у календарях на 2012 р., виготовлення яких було профінансовано з обласного бюджету.

Облдержадміністрацією постійно забезпечується підтримка розвитку кластерних об'єднань. Так, за рахунок коштів обласного бюджету (20 тис. грн) Таврійським державним агротехнологічним університетом спільно з громадською організацією «Інноваційно-технологічний кластер "АгроБУМ"» було проведено дослідження щодо створення "дорожньої мапи" розвитку малого й середнього машинобудівного бізнесу. Зазначене дослідження використовується учасниками кластерного об'єднання "АгроБУМ" представниками малого і середнього машинобудівного бізнесу.

За сприянням Запорізької обласної державної адміністрації, Запорізької обласної ради та Запорізької торгово-промислової палати 17 травня 2011 р. у виставковому центрі "Козак-Палац" (м. Запоріжжя) відбулося урочисте відкриття Міжнародного промислового інвестиційного Форуму та XIX Міжнародної спеціалізованої виставки "Машинобудування. Металургія".

Ці Міжнародні виставкові заходи зібрали у Запоріжжі представників 200 компаній із 13 країн – України, Росії, Білорусії, Болгарії, Грузії, Німеччини, Польщі, Чехії, Швейцарії, Швеції, Італії, Словаччини та Туреччини. Учасниками стали переважно промислові підприємства, керівники органів влади та місцевого самоврядування, представники банків та консалтингових компаній, вищих навчальних закладів.

У рамках роботи Форуму й виставки відбулася презентація інноваційної продукції та технологій розвитку промисловості в нових економічних умовах, освоєння нових ринків збуту.

Всього у Форумах взяло участь більше ніж 600 представників бізнесу, науки, консалтингових і фінансових організацій та потенційних інвесторів. Проведення Міжнародного інвестиційного форуму надалі сприятиме зміцненню інвестиційного іміджу області та збільшенню ділової активності в регіоні.

Також у рамках проекту розробка та впровадження системи залучення до регіонального розвитку малого й середнього бізнесу Запорізької області було проведено дослідження розвитку малого підприємництва Запорізької області. За результатами дослідження була створена інтерактивна "мапа підприємництва Запорізької області" (<http://www.oblmap.zp.ua>).

IV. Висновки

Підсумки аналізу наведених даних та виконання Комплексної програми свідчать, що в цілому заходи щодо забезпечення розвитку малого підприємництва в області виконуються. Основним недоліком, що перешкоджає ефективному виконанню Комплексної програми, є відсутність фінансування заходів програми, що унеможлиблює їх виконання в повному обсязі.

Також основною загрозою розвитку малого підприємництва в регіоні є фактори:

- надмірне податкове навантаження і, як наслідок, значна кількість підприємців або їх працівників працюють у "тіні";
- складний механізм здійснення підприємницької діяльності, зокрема, значні витрати часу та фінансових ресурсів на одержання дозвільних документів для здійснення підприємницької діяльності;
- відсутність ефективних механізмів фінансово-кредитної підтримки і доступу до фінансово-кредитних, інвестиційних ресурсів;
- відсутність державної підтримки місцевих товаровиробників;
- відсутність нормативно-правового забезпечення створення та розвитку кластерних об'єднань;
- зниження податкового навантаження на бізнес;
- підвищення якості й забезпечення прозорості адміністративних послуг;
- розвиток інфраструктури підтримки підприємництва, кластерного підходу до розвитку економіки;
- збільшення інвестиційної привабливості суб'єктів малого й середнього бізнесу.

Список використаної літератури

1. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики / З.С. Варналій. – 3-є вид. – К.: Знання, КОО, 2005. – 302 с.
2. Маниліч М.І. Трансформація регіонального економічного механізму: [монографія] / М.І. Маниліч. – Чернівці: Книги – XXI, 2004. – 164 с.
3. Амоша О. Взаємодія держави та регіонів в стратегічному плануванні ефективного розвитку виробництва / О. Амоша, В. Швець // Схід. – 2000. – № 4. – С. 3–7.
4. Розпорядження Президента України "Про деякі питання забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в процесі європейської та євроатлантичної інтеграції" від 03.10.2005 р. № 1184/2005-рп [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.ua>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України "Український прорив: для людей, а не політиків" від 16.01.2008 р. № 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.ua>.
6. Пивоваров М.Г. Формування та розвиток малих підприємств як основи підприємництва: монографія / М.Г. Пивоваров. – Запоріжжя: КПУ, 2010. – 415 с.
7. Пивоваров М.Г. Розвиток малого підприємництва в Запорізькій області та шляхи покращення його роботи / М.Г. Пивоваров // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2010. – № 5. – С. 216–220.
8. Методичні рекомендації щодо формування та реалізації регіональних програм підтримки малого підприємництва: затверджено наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 04.04.2008 р. № 67.
9. Закон України "Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні від 21.12.2000 р. № 2157-111 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.ua>.
10. Адамов Б.І. Малий бізнес України: дороговкази поступу: монографія / Б.І. Адамов, О.І. Амоша, В.І. Ляшенко та ін. – Донецьк: Юго-Восток, Лтд, 2008. – 275 с.
11. Конкурентоспроможність: проблеми науки та практики: монографія / під ред. Понаморенка В.С., Кизима М.О., Тищенко О.М. – Х.: ФОП Павленко О.Г.; ВД "ІНЖЕК", 2010. – С. 169–189.
12. Статистичний щорічник Запорізької області за 2011 рік. Діяльність малих підприємств. – Запоріжжя, 2012. – С. 495.
13. Звіт про хід реалізації Комплексної програми розвитку малого підприємництва в Запорізькій області на 2011–2012 роки, за підсумками 2011 року. – Додаток до рішення обласної ради 26.07.2012. – № 15.

Стаття надійшла до редакції 09.10.2012.

Пивоваров М.Г. Система управления малыми предприятиями региона: состояние, проблемы и развитие

Важным фактором состояния макроэкономики Украины является развитие системы малого предпринимательства не только в целом в стране, но и в регионах. В статье на примере Запорожской области проанализировано состояние, проблемы развития системы малого предпринимательства и предложены пути совершенствования ее управления.

Ключевые слова: *малые предприятия, система управления, региональная программа, анализ экономического состояния, результаты деятельности, предложения по улучшению.*

Pyvovarov M. The system of small business management in the region. Current situation, problems and development

The key constituent of Ukraine's macro economy is the system of small business management in its regions as much as in the country as a whole. The article analyses the current situation, problems and development of the system based on Zaporozhye region and offers ways to improve it.

Key words: *small business, management system, regional program, analysis of economic situation, results, ways to improve.*